

**CONSIDERAȚII PRIVIND MOTIVUL DECORATIV CERAMIC
DIN ZONA CARPATO-DANUBIANO-PONTICĂ (SEC. VIII-XI)
(II)**

Cristina PARASCHIV - TALMAȚCHI

Analizând problematica motivului decorativ de pe ceramica specifică secolelor VIII – XI, am propus, în prima parte a materialului nostru, mai multe faze de evoluție ale gamei ornamentale din perioada respectivă:

I - cuprinde secolul al VIII-lea și prima jumătate a secolului al IX-lea (planșa I);

II - se încadrează în a doua jumătate a secolului al IX-lea - începutul secolului al XI-lea (planșa II);

III - secolul al XI-lea (cu extindere ce depășește perioada analizată de noi) (planșa III).

Trecută printr-o succesiune de valuri migratoare, societatea autohtonă a înregistrat, în secolul al VIII-lea e.n., o degradare a tehnicii de producere a vaselor ceramice și, implicit, a ornamentării, pentru realizarea căreia, în acea perioadă, meșteșugarii s-au limitat la practicarea procedeelelor canelării și inciziei. Alături de decorul incizat îl întâlnim și pe acela realizat în tehnica lustrului, specific ceramicii negre-cenușii și aplicat rar pe cea arsă oxidant. Gama de motive uzitată de acest procedeu este destul de săracă, constând în rețele de linii lustruite și lustruire mecanică verticală.

În a doua etapă, decorul ceramicii produsă local devine mai variat și mai bogat, el dobândind, în același timp, și o mai bună ordonare pe registre precum și un nivel estetic superior. Această dezvoltare și înfrumusețare se datorează situației politice destul de stabile, care a dat meșterului olar posibilitatea de a se îngriji de produsul muncii lui, evoluției organizării social-politice cu aportul său în dezvoltarea și specializarea meșteșugurilor, precum și revenirii graniței bizantine la Dunăre și, implicit, a influenței directe din imperiu. Meșteșugarul specializat folosește acum o pastă de calitate mai bună, bine frământată, cu impurități mai puține, determinând astfel o schimbare a aspectului fondului pe care era aplicat decorul, lipsa sau

rărirea materialelor de granulație mare lăsând mâna liberă și neperturbând mișcarea uneltei. Sfârșitul veacului al IX-lea e.n. și prima jumătate a celui următor reprezintă, de altfel, perioada de apogeu a esteticii ornamentale, denotând o mai mare grijă în execuție dar și un nivel creativ bine pronunțat. Încă de la începutul etapei, adică din a doua jumătate a secolului al IX-lea e.n., constatăm extinderea câmpului ornamental până aproape de limita inferioară a vaselor.

Prima parte a secolului al XI-lea e.n. va deschide cea de-a treia etapă, în care perturbările vieții cotidiene, datorate prezenței populațiilor nomade, se vor face simțite și asupra ornamenticii, prin tendința de simplificare și barbarizare a elementelor ce acopereau vasele ceramice.

A doua jumătate a secolului al XI-lea e.n. aduce schimbări esențiale: crește procentul vaselor decorate cu linii orizontale dispuse în portativ; motivul realizat cu roțița dințată devine predominant în nord-vestul Dobrogei; liniile în val au aspect neîngrijit și sunt trasate neregulat; câmpul ornamental al vaselor se reduce atât ca dimensiune cât și ca număr de elemente decorative (putem întâlni acum doar o linie în val, plasată pe umăr sau la mijlocul corpului); ceramica din humă alburie dispăre.

Observăm, de asemenea, că, dacă până la mijlocul veacului al XI-lea e.n. ornamentele erau realizate preponderent cu un pieptene cu dinți mulți și ascuțiți, din a doua jumătate a secolului respectiv și mai ales de la începutul veacului al XII-lea e.n., au fost preferate instrumentele ce prezentau doi sau trei dinți cu capetele rotunjite. Acestea au dat motivelor vechi un alt aspect, liniile orizontale devenind adânci, distanțate și neglijent executate. Sfârșitul secolului al XI-lea e.n. marchează, așadar, decăderea nivelului tehnic și estetic al decorului ceramic, comparativ cu primele două etape ale perioadei luată în discuție, soluțiile rapide, extreme luând locul celor în care efectul estetic era obținut prin alocare de timp, grijă și multă atenție.

Elementele caracteristice gamei decorative care caracterizează ceramica specifică secolelor VIII – XI din teritoriul dintre Carpați, Dunăre și Marea Neagră, se regăsesc, în aceeași perioadă, și pe ceramica din nordul Bulgariei, din Serbia, Boemia și Moravia Mare, precum și spre est în Republica Moldova, Ucraina și regiunea Mării de Azov. Deși aceste elemente sunt identice ca tipologie și tehnică de redare, totuși doar cele din nordul Bulgariei și din Republica Moldova au un aspect general mai apropiat de cele prezente în spațiul analizat de noi. În restul situațiilor, cu câteva excepții, constatăm că, deși făcute tot prin procedee care intervin asupra pastei, modul de redare, de așezare pe câmpul ornamental, de asociere a elementelor decorative și, nu în ultimă instanță, chiar forma

diferită a vaselor pe care se găsesc, oferă, pe ansamblu, o imagine diferită de cea a motivelor decorative care acoperă câmpul ornamental al recipientelor descoperite în Dobrogea, Muntenia și Oltenia. Avem de-a face, așadar, cu arii culturale diferite, uneori decalate cronologic, create, în mare parte, pe fonduri romane și întreținute de influențe romano-bizantine sau doar influențate de cultura celor două imperii căci, se știe, modelul este dat, în general, de produsele cele mai bune, din toate punctele de vedere, ale epocii în care ele circulă, „tiparul” putând fi păstrat și în epocile ulterioare până la apariția unuia mai performant.